

ROUTE

1

VVV ZUID
LIMBURG
Liefde voor het leven

Mijn Fiets routes

Bovengronds
genieten van het
mijnverleden

Inleiding

 M2015
Jaar van de Mijnen

M2015 is in het leven geroepen om het Limburgse mijnverleden onder de aandacht te brengen. Niet alleen bij ouderen, ook bij jongeren. Tijdens het Jaar van de Mijnen (M2015) zijn de voorliggende fietsroutes opgesteld. Deze geven een inkijkje in het Limburgs mijnverleden. Fietsers komen langs objecten en monumenten die herinneren aan het Limburgse mijnverleden. De vier routes beslaan gezamenlijk het grootste gedeelte van de Oostelijke en Westelijke Mijnstreek en hebben samen een lengte van maar liefst 125 kilometer (exclusief de 2 verbindingroutes). Bijzonder aan de routes is dat op diverse plekken zogenaamde tijdvensters zijn geplaatst. De tijdvensters geven een impressie van de vroegere inrichting van een aantal historische locaties.

Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van het bestaande fietsroutenetwerk. De knooppunten zijn aangegeven met een vet gedrukt getal tussen haakjes, bijvoorbeeld (76). Om u de echt mooie plekken te laten zien wordt op enkele plaatsen van de knooppuntenroute afgeweken. Hier wordt u met tekst verder geleid. In het Wormdal worden de Duitse knooppunten gebruikt.

De vier routes zijn via een aangegeven knooppuntenroute met elkaar te verbinden. In de routebeschrijvingen zijn de verbindingroutes aangegeven. De routes ervan staan beschreven in de tekst.

Op de fysieke startpunten van deze verbindingroutes staat dit aangegeven op een bord met daarop het logo van het Jaar van de Mijnen 2015.

Verder kunt u uitgebreide informatie over de objecten en plekken die u onderweg tegenkomt vinden op de sites van de samenstellers en partners: rijkcheit.nl, dedomijnen.nl, demijnen.nl en m2015.nl.

De routes zijn ook met GPS-navigatie te rijden, zodat de routebeschrijvingen en kaartjes in deze brochure niet voortdurend geraadpleegd hoeven te worden. De GPX-routes zijn te downloaden op de sites van de samenstellers en uitgever van dit routeboekje en op fietseropuit.nl.

Route aanduiding:

Ra	rechts afslaan
Raa	rechts aanhouden
La	links afslaan
Rd	recht door

Meer info

VVV Zuid Limburg
0900-555 9798 (€ 1,- p.g.)
www.vvvezuidlimburg.nl
info@vvvezuidlimburg.nl

VVV ZUID
LIMBURG
Liefde voor het leven

Route 1 • 26 km Langs de oorsprong van de steenkoolwinning

START / FINISH • Abdij Rolduc, Heyendallaan 82 te Kerkrade

Abdij Rolduc (voormalige Abdij Klooster-rade) ① speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van de Nederlandse steenkolenmijnbouw. De abdij die in 1104 is gesticht, gaf sinds de 13e eeuw aan 'Kollers' (kolengravers) het pachtrecht om op hun grondgebied in het dal van de Worm kolen te delven. Lange tijd was hier ook het mijnmuseum gevestigd voor het werd opgenomen in het Continium in Kerkrade. Nu is er nog het Groot Seminarie en het Theologisch Instituut van het Bisdom Roermond gevestigd. Het grootste deel van het complex is echter in gebruik als hotel en conferentiecentrum. De abdij is de moeite van een bezoek waard: de kerk met Romaanse crypte, de rococabibliotheek (de enige van Nederland!) en de bisschopszaal zijn pareltjes van cultureel erfgoed.

Vanaf de parkeerplaats van de abdij gaat u **La Roderlandbaan** en **1e Ra Beerenbosweg**, bij kruising **Ra Grensstraat** en **1e La Merksteinstraat - K5 > 22 La Grenzstrasse**. U rijdt door het Beerenbosch, komt langs de Baalsbruggermolen en rijdt door het Wormdal.

Het Wormdal wordt wel de bakermat van de Europese mijnbouw genoemd. Hier komen verschillende steenkoollagen door vroegere verschuivingen van de aardkorst aan het daglicht. Zelfs in de Romeinse tijd moet hier al steenkool zijn gewonnen. In de middeleeuwen is de winplaats herontdekt en vooral in dagbouw in kleine open groeven gewonnen. Vanaf de 14e tot midden 16e eeuw heeft men de kolen uit putten en stollen gewonnen. Daarna ging men over op schachtbouw. Om het grondwater af te pompen heeft de abt in 1616 besloten een waterrad in de Worm te plaatsen. De Baalsbruggermolen en de Kapellenweier herinneren daar nog aan. Vanaf 1742 verpachtte de abdij de kolenwinning niet meer aan 'kollers' of 'Köhlergesellschaften', maar ging zelf over tot exploitatie. Hierdoor werd de basis gelegd voor wat later de Domaniale Mijn zou worden. De Franse bezetter onteigende de mijnen van de abdij. De 'mines dominales' kwamen na vertrek van de Fransen in 1814 in bezit van de Staat der Nederlanden. Vandaar de bijnaam van deze mijn: **de Hollensje Koel**.

In 1846 droeg de Staat de exploitatie over aan de **Aachen-Maastrichter Eisenbahn-Gesellschaft**. In feite werd de 'Domaniale' eerst in 1907 met de aanleg van de schacht Nulland omgevormd naar een moderne mijn. In de loop van de geschiedenis had de mijn zes schachten. De mijn produceerde van 1815 tot het jaar van sluiting 1969 in totaal 37.990.000 ton steenkool.

Kolenwagen zoals deze in het Wormdal in de 18e eeuw werd gebruikt.

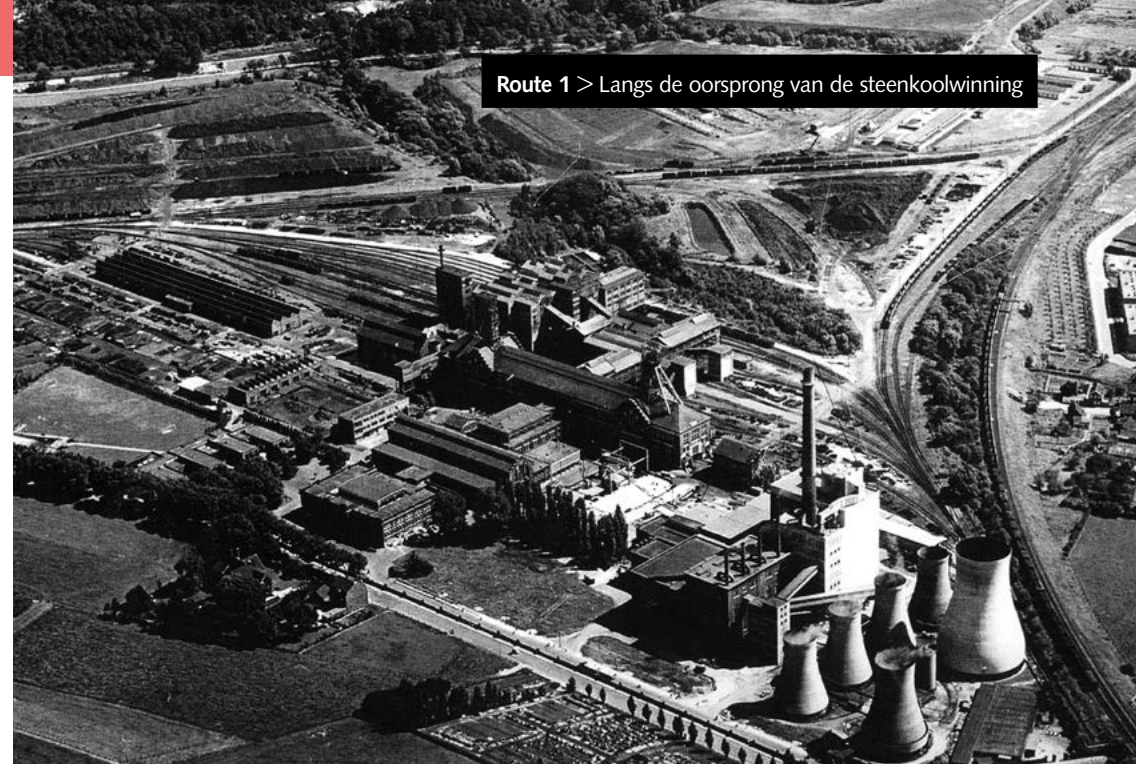
Ga van 22 naar 42 • 35 • 36. U rijdt langs de Meanderende Worm, komt langs een voormalig militair grenswachthuis, Kasteel Rimburch, Grensbrug, de Watermolen van Rimburch 'Kapellenweier' 2A (waterwerk met vijver - via voetpad direct na de brug links), de Watertoren van Rimburch en het terrein waar de particuliere mijn Julia lag.

De Watertoren van Rimburch 2 werd in opdracht van Laura en Vereeniging in 1925-1926 gebouwd naar ontwerp van het eigen bouw bureau. Hoogte 35,70 m en een waterreservoir van 200 m³. De toren is een rijksmonument en als watertoren niet meer in gebruik.

De mijn Julia (Eygelshoven) was in productie van 1926 tot 1974 en leverde in die periode 31.963.000 ton kolen. Net als de Laura beschikte ook de Julia over twee schachten. Ze was een van de modernste mijnen in Europa en sloot daarom dan ook als een van de laatste mijnen in Limburg. In 1921 begonnen Laura en Vereeniging met de aanleg van deze mijn. In de jaren 1950 was het mogelijk de Laura en de Julia te verbinden met drie tunnels dwars door de Feldbissbreuk. De Julia sloot in december 1974 en op het voormalige mijnterrein is nu industrie gevestigd, waaronder het bedrijf 'Laura Metaal'.

Verder naar 41 en richting 46. Na de tunnel tot de Laethof. Van hier even terug, Ra St. Janstraat langs de daar gebouwde Opzichterhuizen (links), La St. Hubertusstraat.

De Laethof (Putstraat) 3 was ten tijde van de mijnexploitatie (vanaf 1930) het gemeentehuis van Eygelshoven. Het huidige gebouw stamt uit 1764 en is gebouwd door de familie Russel. Tussen 1942 en 1950 werd het 'gemeentehuis' gerestaureerd onder vakkundige begeleiding van de Heerlense architect Frits Peutz. Sinds 1982 is het in gebruik gegeven aan heemkundestichting 'Eygels-

Route 1 > Langs de oorsprong van de steenkoolwinning

Het mijnterrein van de Julia in 1949

hoven door de eeuwen heen'. De stichting heeft een er een klein mijnmuseum in gevestigd en geeft educatieve lessen over het mijnverleden van de mijnen Laura en Julia. Bijzonder is dat je er met helm en mijnlamp (en soms in mijnwerkerstenu) door een nagebouwde mijngang kunt kruipen terwijl oud 'koempels' proberen het lawaai van ondergronds na te bootsen. Een foto van dit 'avontuur' rondt het geheel dan af.

Info voor openingstijden en een afspraak:
www.stichting-eygelshovendoordeeeuwen-heen.nl/index.php/mijnproject.

Mijnmonument en Barbarabeeld 4 bij de St. Janskerk, van beeldend kunstenaar Gène Eggen (1921-2000) ter herinnering aan de mijnen van Eygelshoven.

Ra Kleine Stegel, La Veldhofstraat, La Anselderlaan, Ra Op den Dries, La Laurastraat langs opzichterswoningen Laurastraat 62 t/m 82 en het Mijnwerkersbeeld met Plaquette Laura (Laurastraat/hoek Pierrestraat).

Het Lauraterrein 5 is nu een moderne woonwijk. De Laura was in productie van 1905 tot 1968. De mijn produceerde 31.885.000 ton steenkool met een productiepiek in 1929. De naam Laura en Vereniging stamt uit 1887 en de maatschappij was gevestigd in Brussel. In de Laurastraat verzezen in 1906 de mijnwoningen voor mijnwerkers en toezichhoudend personeel. De ingang van de voormalige mijn is gemarkeerd met een plaquette, een borstbeeld van een mijnwerker en een tijdenster 🕒.

De Laura in 1949

4e Ra Spechtstraat wordt La Kanariestraat,
4e La Merelstraat, La Meesstraat,
Ra Eksterweg, La Zwaluwstraat,
Ra Putterstraat, Ra Dentgenbachweg 46

Mijnwerkerskolonie De Hopel 6 gebouwd door Laura & Vereniging in 1907 (toen al gemeente Kerkrade). De woningen van de voormalige mijnwerkerskolonie hebben nog steeds hun karakteristieke wit geschilderde en originele vorm. Ze zijn ontworpen door 'Maurermeister' Albert Reichpietsch uit

Witten (D). Slecht 26 woningen werden gerealiseerd, die in de Kanarie-, Lijster-, Mees- en Merelstraat staan. De huizen in de Hopel werden bewoond door mijnwerkers met zo'n dertien nationaliteiten. De eerste bewoners waren Slovenen.

46 • 47 • 45 U komt onder andere langs Kasteel Strijthagen, de Strijhagemolen en Wereldtuinen Mondo Verde (gerealiseerd op het voormalige Oranje Nassau II-terrein).

VERBINDINGSROUTE naar route 2 'Rondom het centrum van de mijnstreek' van 45 naar 50 en het Nederlands Mijnmuseum (zie pag. 9).

Op de Steenberg van de **Staatsmijn Wilhelmina 7** is nu SnowWorld, 's werelds grootste overdekte skipiste (met een lengte van 520 meter) gesitueerd. Staatsmijn Wilhelmina was de eerste maar ook de kleinste staatsmijn. Deze begon de productie in 1906, produceerde 59,24 miljoen steenkool. In de wasserij / zeverij werden de stenen machinaal van de steenkool gescheiden en door leesjongens handmatig. De steen werd met een enorme transportband gestort op deze berg. Tien jaar na de sluiting van de mijn in 1969 kreeg de 93 meter hoge berg (239,2 m. boven NAP) met 20 miljoen m3 gestorte steen haar recreatieve bestemming. In 2006/7 is naast SnowWorld de grootste monumentale trap van Nederland aange-

Zicht op de Staatsmijn Wilhelmina, ca. 1955

legd. Deze heeft een lengte van 248 meter en 508 treden. Bij de ingang van SnowWorld staat een groot schachtwiel afkomstig uit schacht 2 van de Staatsmijn Wilhelmina.

Verder naar 11 tot Tunnelweg, daar Ra en even verderop Ra Vakschoolweg.

De Gedachteniskapel 8 (Vakschoolweg / Casinolaan 15) was aanvankelijk een lijkhuysje (mortuarium) voor omgekomen mijnwerkers van Staatsmijn Wilhelmina. Op de gedenkmuren buiten en de gedenkplaten binnen de kapel staan sinds de inzegening op december 2002 de namen vermeld van

1456 mijnwerkers die in de Limburgse mijnen in de periode 1852-1974 het leven lieten. Daarvan werkten 1170 ondergronds en 286 bovengronds. In de kapel bevindt zich een beeld van de Heilige Barbara vervaardigd door de Heerlense beeldend kunstenaar en oud mijnwerker Sjef Drummen (1922-1996). De gebrandschilderde glas-in-loodramen zijn van de hand van oud mijnwerker Ger Bäumlner (1930-2003) uit Landgraaf.

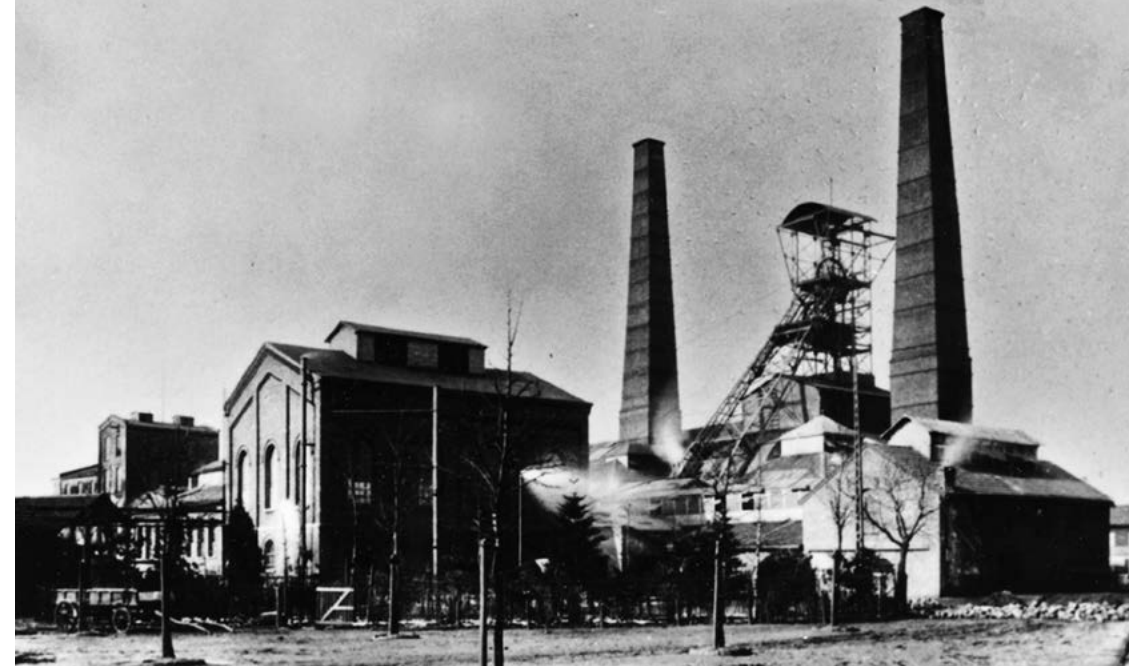
Ondergrondse Vakschool van Staatsmijn Wilhelmina 9 (nu: Relim, Vakschoolweg/ Casinolaan 6). Na de Tweede Wereldoorlog in het begin van de jaren '50 kwam de Nederlandse steenkoolexploitatie op zijn hoogtepunt. Daarvoor waren meer mijnwerkers nodig die in snel tempo een goede mijnopleiding tot houwer, schiethouwer en dergelijke moesten krijgen. Diverse nieuwe gebouwen voor de 'Ondergrondse Vakschool' (OVS) verzezen en honderden mannen werden er opgeleid. Het gebouw bij de voormalige Staatsmijn Wilhelmina, nu in gebruik door Relim, is gebouwd in 1956/7. Het oude opleidingsgebouw uit 1929, dat sinds 1945 zowel voor de Ondergrondse als de Technische Vakschool in gebruik was, was te klein geworden. Rechts van het gebouw is in 2007 een deel van de ingang van de leermijn zichtbaar gemaakt.

Terug naar Tunnelweg, La en daarna Ra Oude Tunnelweg naar 11.

De Botanische Tuin 10 (Sint Hubertuslaan 74) werd vanaf 1938 in opdracht van de Staatsmijnen door de tuin- en landschapsarchitect John Bergmans ontworpen als rotsmuurtuin en Engelse landschapstuin. Hierin werd door Bergmans ook een vijver en een vaste plantenborder opgenomen. Later kwamen er een kinderspeelplaats (1945) en het huidige 'theehuisje' bij (1950/52). De tuin is een Provinciaal en een Rijksmonument.

Naar 11 • 44 • 3 U komt langs de Romeinse villa (Krichelstraat) waar al met steenkool werd gestookt; verderop, verborgen in het gras op de hoek Vauputsweg/ Hammijnstraat de resten van een luchtschacht en bij 3 Baamstraat de markering van een luchtschacht van de Domaniale mijn in de concessie Prick. Van 3 richting 20.

De Schacht Nulland 11 is wellicht het mooiste industriële monument van de voormalige mijnstreek. Bij de aanleg van de schacht van de Domaniale in 1907 werd vanuit twee richtingen gewerkt, ook vanuit de ondergrond op 150 meter diepte loodrecht naar boven. De schacht was aanvankelijk bedoeld als ventilatieschacht en is een ontwerp van ir. Th. H. Fr. Wilhelm Husmann. Sinds 1919 is de schacht ook gebruikt voor het vervoer van materiaal en personeel en enkele jaren later werd het omgevormd tot productieschacht met verhoogde toren en een losvloer. In 1966 is de schacht verder uitgediept naar 370 meter en was in gebruik tot de sluiting van de Domaniale in 1969. Bij de restauratie in 1975-1976 is bij het ophaalgebouw een ventilator geplaatst, afkomstig van de mijn Oranje Nassau I te Heerlen. Het museumdeel van de schacht wordt beheerd door de stichting Koempels van de Domaniale.

De Domaniale mijn

Na Schacht Nulland Rd Domaniale Mijnstraat langs het Barbarabeeld en de voormalige ingang van de Domaniale Mijn tijdvenster 1. La Mijweg, La Holzstraat, 2e Ra Erpostraat, Rd richting 20 naar startpunt Heyendallaan.

Vanuit de Abdij Rolduc is een bezoek aan Continium/Cube/Columbus en de Markt van Kerkrade met het mijnwerkersbeeld 'D'r Joep' zeker de moeite waard! Ook tijdens de fietstocht mogelijk vanuit knooppunt 3.

Verbinding naar route 2 (6.5 km)

Route 1 en 2 zijn te combineren vanaf knooppunt 45 • 49 • 50 richting 48 tot rotonde na spoorviaduct Groene Boord-Schandelerboord; daar La Spoorsingel, na spoorwegovergang via busstation naar Mijnmuseumpad naar Nederlands Mijnmuseum. De gecombineerde route 1 en 2 wordt dan ca. 66 km.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van VVV Zuid-Limburg, Historisch Goud-Rijckheyd, het Koninklijk Instituut voor Ingenieurs (KIVI), afd. Limburg, De Domijnen en het Huis voor de Sport Limburg. Deze is met de meeste zorg samengesteld. Alle informatie wordt echter verstrekt zonder aansprakelijkheid onzerzijds. Bij het samenstellen van deze brochure is alles in het werk gesteld om de bron van de foto's te achterhalen. Mocht u onverhoopt toch menen de rechten te bezitten of de genoemde bron klopt niet, neem dan alstublieft contact met ons op via VVV Zuid-Limburg.

Coördinatie ©2015: VVV Zuid-Limburg, Historisch Goud-Rijckheyd, De Domijnen en Huis voor de Sport Limburg

Teksten & routes: Peer Boselie (Archief De Domijnen), Roelof Braad (Historisch Goud), Wiel Heyenrath en William Buil (KIVI).

Fotografie: VVV Zuid-Limburg, Historisch Goud / Rijckheyd, Archief De Domijnen, Heemkundevereniging Geleen, Gemeente-archief Kerkrade, RHCL (collectie Staatsmijnen).

Coverfoto: Fritz Henle (1909-1993)

Vormgeving: Het Vormlab, Heerlen

Druk: Kontinu, Sittard

Cartografie: Anyway Productions, Hansweert & het Vormlab.

Met dank aan:

Het project van de mijnfietsroutes inclusief tijdvensters is mede mogelijk gemaakt dankzij een financiële bijdrage van Stichting Jaar van de Mijnen, Stichting Fonds Sociale Instellingen en Stichting Behoud Mijnhistorie.

VVV Tips!

Wilt u een indruk krijgen van het werken in de mijn dan adviseren wij u een bezoek te brengen aan het Nederlands Mijnmuseum in Heerlen, de 'Steenkolenmijn' te Valkenburg of Schacht Nulland te Kerkrade. Voor de echte beleving kunt u ondergronds in de steenkolenmijn Blegny, werelderfgoed, net over de grens in België.

Kijk voor meer informatie op vvvzuidlimburg.nl.

Meer weten over mijnbouw en historisch erfgoed?

Kijk op demijnen.nl en industrieelerfgoedlimburg.nl